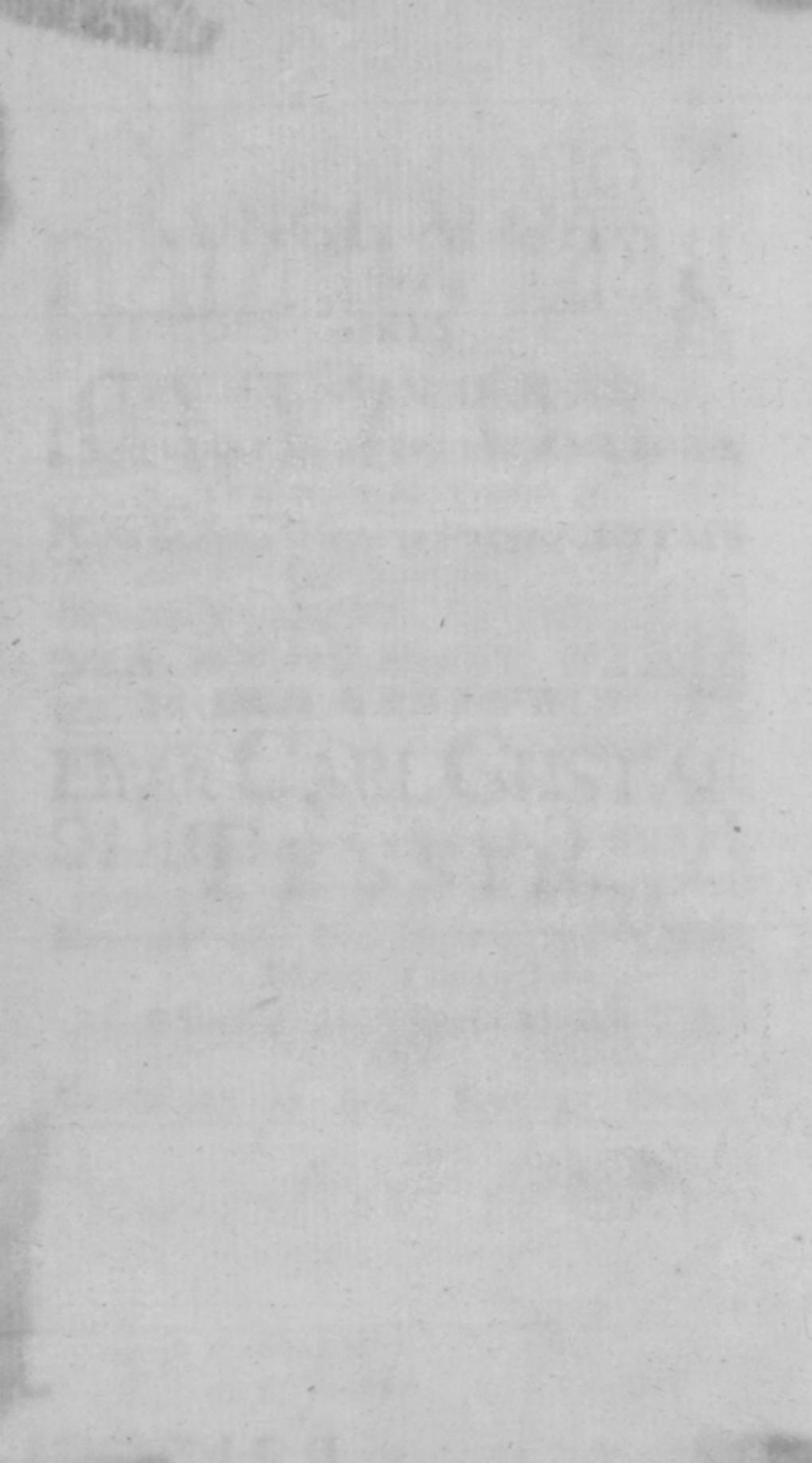


105.91:783-W

Sup's



276



J. J. N.

OECONOMISK  
BESKRIFNING  
ÅBO STAD,  
WEDERBÖRANDES  
TILSTÅDELSE,  
UNDER  
PROFESSORENS I NATURKUN-  
NIGHETEN, OCH KUNGL. WET.  
ACADEM. LEDAMOTS  
HERR CARL FRIDRIC  
MENNANDERS  
INSEENDE,

SOM ET ACADEMISK PROF,  
FRAMGIFWEN I ÅBO DEN Остов.

1749.

Ap.

NICLAS WASSTRÖM,  
*STUDIOSUS MEDICINA.*

---

STOCKHOLM,  
TRYCKT Hos LARS SALVIUS.

D G NESCHER

KUNGL. MAJ:TS  
SAMT  
SWERIGES RIKES HÖGSTBE-  
TRODDE MAN OCH RÅD,  
PRÆSIDENT i CANCELLIE-COLLEGIO,  
ÖFWERSTE MARSKALK,  
HANS KUNGL. HÖGHETS PRINTS GUSTAFS  
GOUVERNEUR,  
KUNGL. ACADEMIENS i ÅBO CANCELLER,  
DEN HÖGWÅLBORNE HERRE  
OCH GREFWE,  
HERR CARL GUSTAF  
TESSIN,  
RIDDARE OCH COMMENDEUR AF KUNGL.  
MAJ:TS ORDEN,  
RIDDARE AF SWARTA ORNEN,  
SAMT  
CANCELLER AF ALLA RIDDARE - ORDEN.  
NÅDIGE HERRE!

**A**t offra så ringa gafwa på så  
*Högt Altare*, och nedlägga så  
omogit prof för så oplyst Kånnare  
och Domare, är et företagande, som  
icke kan finna enskyllan annorstä-  
des, än uti *Eder Hög-Greflige Ex-  
cellences* allmånt bekanta Nåd och  
Ådelmod, och uti den Nådiga be-  
fordran och beskydd, som nyttige  
Wetenskaper och deras Idkare un-  
der *Eder Excellences* skugga här å-  
ga. Med diupaste wôrdnad, och  
önskan om all beständig hög wâl-  
gång, framhårdar

*Eder Hög-Greflige Excellences*

*Underdån-ödmjukaste Tienare;*  
NICLAS WASSTRÖM.

KUNGL. MAJ:TS  
Tro-Man och Landshöfdinge  
Öfwer  
ÅBO och Biörneborgs LÅN med  
Åland,  
*Högwålborne HERREN,*  
**Herr JEAN GEORG  
LILLJENBERG,**

**D**etta ringa Wårk vågar icke wisa sig i den  
men dock gerna skulle åftunda Borgare-  
Gymnare, som det kan taga fåker tilflykt til.  
Stads Styresmän, understår det sig, at söka be-  
fullkomlighet här wisar sig i wårkstållandet af  
nerhet då den årsätttes med et wördfåmt sinne,  
*Högwålborne Herr Landshöfdingens*

Ödmukafte  
NICLAS

KUNGL. MAJ:TS  
Tro-Man och Biskop

Öfwer  
ÅBO STIFT,

Samt Kungl. Acad. dersamma stådes Pro-Canceller,

*Högwördigste HERREN,*

Herr DOCTOR JOHAN  
BROWALLIUS,

Kungl. Wetenßkaps Academiens Ledamot.

*LÖNDA SÅ MNEDERBERG*

Lårda Werlden, hwareft det är en främling;  
rätt, så framt det ej är försedt med sådane  
Eder, Hög-Gunstige HERRAR, vårt Lands och  
skydd hos; i den ödmjuka förtröstan, at den o-  
et rent och nyttigt upfåt, winner tilgift, i syn-  
hwarmed til döden frambårdar.

och Högwördigste Herr Biskopens

Tidnare,

WASSTRÖM.

*Ådle och Widtberömde Herren,*

HERR MAGISTER

**ALGOT A. SCARIN,**

Histor. och Moral. Professor wid Kungl.  
[Acad. i Åbo, samt defs Bibliothecarius.

*Ådle och Widtförfarne Herren,*

HERR DOCTOR

**JOHAN LECHE,**

Medicinæ Professor i Åbo, samt Kungl. We-  
tenskaps Academiens Ledamot.

*Högaktade Herren,*

HERR

**JONAS SYNNERBERG,**

Apothecare i Åbo,  
Min Högtårade K. Fader.

*Högaktade Herren,*

HERR

**JOACHIM SCHULTZ,**

Handelsman och Grosseur i Stockholm,  
Min Högtårade K. Morbror.

**N**efligit är det, at förtiga åtniuten godhet. En lastbar blygsamhet är det ock, at i löndom och enrum afslågga sin tacksjälse för undfångne wälgerningar; i synnerhet, när de åro så store och månge, som Edre, Mine Herrar, warit emot mig. Emottager altså gunstigt detta ringa, men dock offentliga prof af det wördssamma finnet, bwarmed jag frambårdar

Mine Herrars

Ödmiuke Tiänare,  
**NICLAS WASSTRÖM.**



## §. I,

**S**tåders och orters beskrifningar kunna vara tvåg- gehanda. Antingen kan man i dem utföra, huru våra förfäder lefvat; eller ock, huru vi lefva, och hvad hopp vi lämne efterkommanderne, at kunna lefva efter oss. Man kan antingen endast afkildra privilegier, hus och gator, eller ock tillika, huru de brukas och användas. Antingen kan man lyfna til de gamlas här- färder och vapnebrak; eller til vår tids fredsidrotter och flögdeslammer. Med et ord: sådane afhandlingar fördela sig i historiska och oeconomiska. Jag kan ej neka, at de förre åro artiga, men de sene-

re åro dock nyttigare. Sedan vi, i en wålsignad stund, begynt vara omtänkte på vår hushållnings ophielpande, har den delen, som angår Landtbruket, icke allenast rönt mycket bistånd och förbättring, utan ock, så wål hela Provinciers som enskylte Soknars lefnads och näringssätt åro, til almän båtnad, omständeligen beskrifne. Den andra delen, som innefattar Stadslefnaden, har icke heller trutit skötsel och vård; utan ger allestådes hugneliga wedermålen, at en förbåttrad hushållning jämwål der wunnit burfskap. Wi fakne icke heller beskrifningar öfver Ståderne i vårt k. Fädernesland, så de större som de mindre.\* Ibland dem har ock Åbo haft den lyckan, at af nu warande *Biskopen i Skara, Högwördige Herr DoctoR DANIEL JUSLENIUS*, i en *Academisk Disputation*, hållen den 12. Maji 1700, warda wål aftagen. Men at förtiga, det desse arbeten merendels åro på Latin sammansatte, hafwa de ock, som til största delen utgifne, förr än wi fått oplysta ögon därom, hwad makt hushållningen påligger, fornämligast at syfla med ålderdomens minningsmärken och de gamlas åfwentyr; så at ännu knapt en eller annan Stad blifwit i sår och omständeligen til sit folks mångd, rörelle och näringar, någorlunda beskrefwen. Icke heller hafwa utlånningarne i beskrifningarna öfver sina Ståder fåst häruppå sit hufwudögna-märke, utan stadna de i formål och prunkande

kande afritningar på hus och bygnader. Jag har, bewågne Låfare, tagit mig före, at i dessa blad ådaga lägga Åbo Stads Inwånares antal, Närings-sätt, Manufacturer, in- och utgående Waror, med mera, som Hus-hållningen tilhörer. Hwarjemte jag dock utber mig frihet, at få i förbigående omröra några historiska, i synnerhet Politiens äden beträffande omständigheter. Detta ämnet fordrar diupare insikt än jag åger, andre kunskaper, än dem jag idkat, och flere hielpredor, än dem jag kunnat få tilgång til. Hufwudsaken, som förhindrar sådane arbetens fullkomlighet, har redan MORHOF optänkt T. III. L. III. c. I. §. 1. Ingen banad våg har jag heller haft på et så widlöstigt fält at rätta mig efter, hvaraf kunnat hånda, at jag fåst opmärksamhet på mindre nödige omständigheter, och låtit dåremot angelägnare gömma sig undan min åsyn. Sakernas myckenhet har ock icke tillåtit mig, at wa-ra fårgfällig om ordens prydelighet. Når til alt detta kommer, at närvarande tankeförsök är det första, som på modersmålet wid denna Kungl. Academien framkommer, och det i hushållningen, som hvarje på sit fått tror sig utan lärdom wäl förstå, har jag latt wid, at föreställa mig det samma ödet, som den har, hwilken bygger in wid landswägen, som icke plågar sakna allehanda domare. Men det upmuntrar mig, ehuru litet jag kunnat komma tilväga med, at jag dock

wet, at et ofulkomligit utförande, ja at blotta upfåtet, winner de råttsintas och skarpsyntares milda omdömme och benågna öfverskylande.

## §. 2.

Så snart menniskiorne förökades, drefwos de af sina färskilta böjelser, nøden och beqwåmligheten, at utvälja sig skiljacketige näringar och handteringar. Desse hafwa imåningom spridt sig i få många grenar, at, så framt de icke rått åtskiljas sins emellan, och de, som åro af en art, åter klokt sammanjämkas och rått infåttas, hela landets wål-måga därigenom kan lida och aftynas; som deremot deras rätta förknippning gier både täckt anseende, och margfallig båtnad. I gemen fördelte de sig tidigt nog i twå hufwud-stammar, *Lands- och Stads-Hushålningen*, af hwilka hwardera har sina färskilta syflor, som antingen helt och håldne höra den til, eller ock hos den andra allenast få wara et biwårck; men som tillika få kårligt omfamna hwarannan, at en altid understödjer och ophjelper den andra. Stads-manna handteringen består förnåmligast däruti, at förådla jordens afkastning, och sätta den i rörelse, at skaffa det öfverflödiga ut, och däremot inhåmta andra til nytta och beqwåmlighet tjänande waror. Hår hafver altså handeln och handaflögder sit rätta såte, hyilka fordra åtskilliga rättigheter,

ter, som Landtmannen icke behöfwer, hvarjehanda inrätningar, Collegier och Sällskaper, under nödig styrrel och strängare politie opfikt. Och som Ståderne således åro nödige medel til menniskosläktets uppehållande, beqwämlighet och säkerhet, så måste deras anläggande vara ibland de äldsta menniskliga opfinnelser. Ofs möta ock redan för syndafloden spår därav, och där efter begynte både *Sems* och *Chams* afkomna at bygga sina Ståder. Man kan ock näppeligen begripa, at något Folk warit så oförståndigt, och aldeles förkaftat en til sin wälfärd så uppenbart tjänande sak, utom hvilken samhållet swärlijen kan begå sig. Därfore, ehuruwäl någre fornskrifvare påstå, at de gamla *Scyther*, som fordom innehade hela nord-östra delen af *Europen* och *Asien*, icke vårdat sig om Ståders uppbyggande; så kan dock detta föregifwande så mycket mindre åga bestånd, som andre rått så trowårdige gamle häfdeteknare namngifwa åtfkilliga deras ståder; och som en och annan ånnu i vår tid, i yttersta delen af *Ryssland* och det angräntsande *Tartariet*, som tros vara de gamle *Scythers* Fådernesland, sedt därav tydelige qwarlefwor och lämningar. De förre måste altså tala i jämförelse emot de *Romares* och *Gräkers* präktiga Ståder. Sådane woro icke *Scythernes*. Utan här bodde, i stället för prakt och yppighet, den gam-

la enfaldigheten. De woro orter, där flere Familier under wifs styrfel til näringens säkerhet och befordran bodde tilhopa, där bytet af deras waror, och köp och salu med in- och utlånskom skedde, och hwilka platser til åfwentyrs med plankvårk, förhuggningar, eller opkaftade wallar och grafwar, i stället för stenmurar, warit omgifne. Dessa borgerlige famhällen woro ock fria, utan den ordning, drift och fullkomligheter, som i senare tider. At nu Åbo warit en sådan Körp-Stad för våra första i landet komna Fäder, tyckes bestyrkas därigenom, at den är urgammal, och at om dess första anläggande ej et spår finnes. Så har ock ortens beqwåma belägenhet til rörelse åt lands och siösidan kunnat läckta dem, at här fåsta fåte. Denne gisningens fannolikhet synes ock befästas genom Stadens Finska namn *Turcu*, som betyder *Torg*; hwilka flags namn, som de åro de enfaldigaste, så åro de ock gemenligen de äldste. Man bør icke heller förtiga, det *Öfverst-Lieutenant STRALENBERG* berättar, at hos *Tartarerne Turuia* och *Tura*, af ordet *Turr*, *stadna*, *stå stilla*, ånnu bemärker en Hufwudstad och Residence. Min affikt tillåter mig icke, at gå längre i denne och dylike betraktelser. De gamle finske Konungarne, om hwilka sagorne här och där förmåla, torde väl altså här och i någden haft fina fåten. Utom dessa och andre sådane

dane gifsningsar kunna wi intet framföra om Stadens första ålder. Och så urminnes desse födelse år, så okänd är ock dess ungdom och tilväxande.

## §. 3.

I de senare tider, då et, churuwål i början mycket matt historiskt lius tager wid, är bekant, at denna delen af Finland blifvit genom *Kung ERIC den Heliges* wapn underkufwad, och genom hans samt Bis**kop HENRICS** omfårg Christendomen här införd. Någon tid derefter är *St. Mariæ* eller *Råndåmåki Kyrka* upbygd til Bis**kops**dom och såte. Uppå denne udd af twåne sammanslytande åar, *Aura* och *Wåbejoki*, war ock då sielfva Staden belägen, hwaraf den förmödeligen fått sit Swenska namn *Abo*. I sednare tider är den en siärnings wåg längre nedflyttad; men det icke för watnets aftagandes skull, som klarligen skönjes deraf, at Slottet, som ock, i synnerhet til sin inre och närmare mot siön belägne grästens bygnad, är ofgamalt, och äldre än alla våra håfder, samt anlagt wid sielfva åmunnen, så at det på tre sidor med watn omgivves, ännu har så nära grafskap med siön, at därifrån, wid medelmåttig watnhögd, til utanvärket på östra sidan, icke är mer än 8. alnars distan**c**e wid pafs, och åger detta en knapp alns större högd än watnet nu har; men på fö-

dra sidan til sielfwa Slotsfoten är föga längre, och allenast 7. qwarters högd. Wid opsiö bestånkas dessa grundwalar ånnu i dag. Men denne flyttning är dersöre företagen, at *Aura* å, som igenomflyter och delar Staden, och tillika giör skilnaden emellan *Södre* och *Norre Finland*, med det mykna grummel och dy den af sin lösa botn med sig förer, ständigt giör inloppet grundare, så at ock nu i desse år et pråme- och mudderwårk til Slots-fiärdens renande måst intråttas, hwarom längre fram. Hwarföre, i synnerhet då större fartyg begynt brukas, denna flyttning funnits nödig. Sedermera, wid år 1300, anlades och fulkomnades den nu warande pråktiga Domkyrkan, som federmera, tid efter annan, blifvit utwidgad och beprydd. Om hwars bygnad och lösören, som ock om de kloster här warit i Påfwedöminet, och mera fådant, jag icke hinner tala. De därpå följande tiders öden, huru 1528. den rena Evangeliska läran, genom *Glorwyrdigste Konung GUSTAFS* förfårg här fått intråde; huru här Herredagar blifvit hälne och mynt flagne, så wida här en lång tid bortåt warit yppersta myntet näst *Stockholm*; huru denna staden ofta blifvit af eld, fiende, fwård, pest, hunger och flödwatn hemfökt, med mera, går jag ock med flit förbi, som icke egenteligen hörande til mit åndamål, och det så mycket helre, som alt fådant

Sådant intil år 1700. i ofwannämde *Biskop JUSLENI Disputation* finnes noga utfört. Ifrån den tiden har vår Stad icke heller undgått åtikilliga hemfökelser: 1710. hade den af pesten en bedröfvelig gäst, som bortryckte 2000. dess inwänare. Ifrån 1714. til 1721. har den fått smaka Rykt öfwerwälde, och åfven 1742. årfara samma öde. Twåne gånger har jämwal elden hållit här illa hus; 1728. Petri Pauli dag, då nästan halfwa delen af Staden gick i aska, samt 1738 den 18. Sept. när åskan itånde Domkyrkotornet, och afbrände deſs samt Scholans tak, och Academiens Bibliothéque. Dessa tåta olyckor hafwa ej annat kunnat, än försätta Staden i et slätt tilftånd, få at den flere resor tid efter annan måſt oplifwas ur sit grus, och giöra liklom en hel ny begynnelse til sin handel och rörelſe. At anföra alla Stadens tid efter annan undfångne Privilegier, bleſwe ock för widlōftigt. De älste åro länge sedan förlorade. Innehållet af de fornåmste i behåll warande torde skönjas af följande beskrifning. Det allena kan man icke obemålt lämna, at *Konung JOHAN III. i sine privilegier för Åbo Stad, af Stockholm den 8. Aug.* 1596. förmåler, at deſs äldre bref och register blifvit borta i elden, den tid Åbo fenaſt opbran. De oprepas altså här, och Stadens rör och omågor utmårkas. Hans Maj:t pröfwar ock rådeligit och nyttigt,

at ehuruwål Stadsens belägenhet icke är sådan, at där kunde anläggas någon rått fästning, så skulle dock omkring Staden opfättas en mur, 4. famnar hög och 4. alnatiock, hvilken skulle begynnas wid vårdberget med en fast rundel; därnåst på qwarnberget, ockfå med en fast rundel, jämwål en dylik på stora wasserberget, och med muren skulle fullföljas emellan dessa berg, och så twårt ned uti åen. Innan för denna Stadsmur skulle alt byggas med stenhus, men utom, både nordan åen och funnan, hvad byggningar de sielfwa wille. Så befalles ock, at för Finska församlingen en Kyrka skulle opbyggas, där som båsta lägenheten wore, så stor som Wårfru-kyrka. Til understöd läfwades Staden 5. års frihet och annan hielp. Men alt detta har, för de mellankomne bullerfamma tidernas skull, icke kommit til någon wärkställighet. Den höga Domkyrkogårds-muren på födra sidan, som med sina gluggar, gånger och wakttorn å ingångarne, tyckes likna et förfwars-wärk, måste ock, efter alt utseende, wara långt tilförenere oprest.

#### §. 4.

I äldre tider har denna Stad warit mycket trångre och oordenteligare bygd, än den nu är. Tomterne woro då så små, at 3 à 4 slika nu kunna af en ågare innchafwas.

Gator-

Gatorne woro ock smale och ogine. Derföre har fordom Riksdrotsen och General-Gouverneuren i Finland Grefve PEHR BRAHE, til förekommande af eldsfkador, och at gifwa Staden behageligare skick, den med nytt utrymme försedt, utwidgat och förbättrat. Han tilbytte Staden 1640 *Måttål* och *Huikoila* hemmans ågor af Herrar BOYARNE, hwarigenom Stadens längd norr om åen emot Slottet 900 alnar tilväxte, så at tullbomen då blef föder om Hospitals Kyrkogården, där en brunn finnes, och en gränd til åen nedlöper. 1651 åter inrymde han Staden en plats, och, för de tilstötande bergens skull, smal längd, af 1150 alnar närmare åt Slottet, som ännu kallas Slotslunden, til Slotsgrinden; han befallte ock tillika, at de å Aningais-backen boende skulle sig åfwen hit til Slotswägen flytta. Desse twänne fåledes tilökta stycken heta nu Nyistaden, och den där belägne Hospitals Kyrkan kallas Nykyrkan. På andra eller östra sidan om åen utwidgades åfwen Staden så, at det swarar emot ofwanikrefne tilökta platser, därigenom, at de fingo intaga så långt stycke af *Sotalais* ågor och til *Heikila* Ladugårds ångar. Denne trakt är dock icke blefwen rått bebygd, utan finnes här nu Stadsens Tegelsal, hwarwid i Måstare med 9 drångar flå årligen wid pafs 60000 stcken goda tegel, bleket, samt Stadsens Skeps-hwarf, som dock nu på några år ej är brukat

kat. At de af ålder vårdslöst bygde hus och inrättade gator måtte blifwa ordentligare, befalte samma stora Hushållare åfwen 1651 den 28 Junii Magistraten, at efter Ingenieuren HANS HANSSONS fattade Charta, genom refning den regulera, och de inwånare, som hade därigenom bekästnad, finno 3. års frihet för Mantals - och Bakungs penningarne, samt af Magistraten förlåkning om tilgift på 6 års tomtören och dagsvärcken i 3 år. Således åro de fornämste nu warande gator wordne inrättade. Ofwer alla dessa General - Gouverneuren BRAHES här gjorde berömmeliga anstalter, har Hennes Kongl. Maj:t Drottning CHRISTINA, samt Riksens Råd och Ständer, wid Riksdagen 1650, förklarat nöje och wålbehag, och tillika försäkrat, at, sedan det föregående med Stadsens reglerande blifvit fullgiordt, skulle den ock få intaga en del af Biskops-åkern norr om Kyrkan, ifrån den Biskops twårgatan, som af ålder blifvit kallad Helige Andes gränd; hwaruti ock Staden blef 1652 af då warande Landshöfdingen inrymd. Så at den nu på norra ändan är, å ömse sidor om åen, lika lång; öster åt med wackra hus och gårdar, men norr åt med bodar, bebygd. Stadens hela längd är nu öster om åen 4940 alnar, men norr och väster 4500. Bredden är mycket olika, men twärt öfwer Staden, ifrån Få-in til Aningais-Tullporten, giör den 2450 alnar.

## §. 5.

Oaktad Stadens forna trångsel, war den i de äldre tider om ej folkrikare, dock i starkare näring och rörelse, än i de senare. Til Stadens då warande flor bidrog i synnerhet den Osterbotniske handeln, som war denne Staden underlagd, och hvarifrån ymnige retour-waror, af tråwärke och tiåra, stodo at århållas. Dåraf hände, at åtfkillige enkylte då kunde åga 4 à 5 skepp, andre åter del i så många, och så widare. Men så galt ock resan ibland icke längre, än ibland til Holland, och måst til Tyrlka Ståderne, hvarifrån de fastaste Handlande, här då funnos, woro bördige, hwilka där affatte sina waror, delte winsten med sine Landsmän, och togo ur andra eller tredie handen, hwad de behöfde. Intrikes rörelsen war ock då för dem friare och mindre regelbunden, så wida de med sina skutor fingo fara til Upståderne i Mälaren, och Allmogens Seglation då icke sträkte sig så widt, som i senare tider. Men sedan i bemålte Province Osterbotn, flere Upståder blifvit inrättade, samt igenom Tiåru-Compagniets anläggande, denne handel blef hådandragen, tog utländska rörelsen ansenligen af, emedan de närmare hitbelägna orter ringa utiskepnings waror åga, samt få eller inga lågwärk då woro inrättade. Dock hade de ånnu sedan någon tid sine frimarknader där uppe i Ståderne, och i synnerhet i Salohamn i Salo Sokn i norre

norre, samt i Pedersö hamn och Sokn i födra Probsteriet. Staden har väl sedan fler gånger anhållit, at Österbotniiske handeln åter kunde blifwa hit restrikerad ; men denne begåran år, som andre Städer til præjudice ländande, worden afflagen, och där emot Borgerkapet befalt, at wara omtänkt på andre loflige och practicable näringsmedel, som icke allenaft bestå uti tilförfel af Landtmannens afwel, utan ock i allehanda redlige Handtwärk, god Politie och hålfsamma ordningars handhafwande och execution. Hwarjemte dem lof gifwes, at derhän bearbeta, at Österbotniiske Städerne finge lust, at med sit gods sig til dem förfoga, och det här föryttra. Se Kongl. Maj:ts Nådige Swar på Åbo Stads Fullmåktiges Postulater, gifwit den 2 Decemb. 1643. Icke ringa bidrog det heller til handelens förminskning, at en stor del af landet här ikring blef bort förlånt, hwarigenom råntorne icke kommo til torgs eller salu, utan gingo Staden förbi til andra orter. Olyckeliga brander och ofreds tider hafwa ock gjort sit til wid rörelfens förfwagande.

### §. 6.

Åbo Stad, som är belägen under 60 gr. 28 m. Polhögd, äger af älter stapel-rättighet, och är ibland Swerikes Städer i ordning den ottonde. Den indelas nu i 6 qvarter, hvaraf 3 ligga på öster sidan af åen: Kyrko-Måtäjärwi och Klöster-qvarteren, tre åfwen

på

på wästra, norre och födre qvarteren, samt Nystaden. De månge publique Bygningarne tillägga Staden icke ringa prydnad : som Domkyrkan, af 300 fots längd, 127 fots bredd, samt i högden til sielfwa röftet 150 fot. Men det prydelige 1685 upbygde tornet, som sträkte sig til 300 fots högd, och som ofwan förmålt år, 1738 afbran, har icke ånnu förmått upresa sig. Dock åga klockorne och fåjarwärket här oppe sit rum. Denna Kyrka betiena Svenska och Finnska Dom-Församlingarne sig af, och underhålls Gudstiensten i den förra af Domprobsten, twånne Capellaner och Adjuncti Archipræpositi ; i den senare af Kyrkoherden med 3 Capellaner. Denna Kyrka omgifwes af Academic-Huset, dess Bibliothéque, gamla Scholan, som til Anatomie-Sal är gifwen och destinerad, samt nu warande Dom-Scholan, som tilförene warit Gymnasii Hus, innan Academien uprättades. Här informeras en talrik ungdom af 8 Lärare, utom Directore Cantus. Ej långt ifrån Domkyrkan är ock Landshöfdinge-Såtet belägit, med Lands-Cancelliet och Contoiret. Midt wid stora torget, utom hwilket et annat finnes in wid Kyrkan, och det tredie på Stadens norra sida, möter Kongl. Hofråtts-Huset, som under förra Ryska wäldet afbran, samt genom omild medfart och taklösa förderfwades, och där före merendels ifrån understa våningen och bod-

bodhwalfwen med bättre afdelning och prydligare än förr, 1723 och 24 år wordet åter upbygt. I förstone, 1636, anlades denne Kungl. Råtts såte i Norr-qwarteret, näst intil Stadsbron, som sammanfogar deſs 2:ne delar, i de sakkallade Pippingske eller nu mera Cretalenske huſet, ſom ſedermera til framledne Aſſeſſoren Herr OLOF WALLENSTIERNNA den äldre, för deſs fordran hos Cronan, afſtods. Wid öſtra ändan af detta torg ligger Stadsens Rådſtugu, ock af ſtenbygnad, med et täckt torn, ſom inneſluter et nytt urwårk med wiſare på fyra ſidor och timklocka. Denna upbygdes å nyo och utwidgades 1733. ſedan den förra för ſin ålder war til grunden nedrifven. Nåſt intil detta Rådhūſ ſtår Corps de gua-det, hwaruti hålls regulier ſtads och brand-wakt ſå natt ſom dag. Denne ſtads-wakt inrättades 1729. i ſtället för den där intil brukeliga borgare nattwakten, och består af 3. Officerare, 3. Corporaler, 3. Trumflagare, ſamt 30 gemena, förledde med wiſs lön, öfwer- och undergewår, ſamt liverie, ſom de bekomma hwart tredie år. Delle rum hafwa tilförne warit Auctions-kamma-re, ſom nu i nedre våningen af Rådſtugun, jämte ſtadsens källare, finnes. Så är ock wid detta torg ſtadsens packhus belägit, 1725. af des publique medel upbygt, ſamt et våghus med Accis-Råtts Cammare ofwan uppå, jämwål i de förſta åren efter frids-

fridsflutet på sit förra ställe opbygde. Strax  
hårwid är Rasps-och Spinnhuuset, til hwil-  
kets inrättande och wid makt hållande Hans  
Kungl. Maj:t wid 1734. års Riksdag för-  
ordnat en drägelig afgift å wissa waror i  
detta Storfurstendöme eller alla deis Städer.  
I Måtåjårfwi år et nytt handqwarns-hus,  
och wid klöstergat-åndan affsides står Stad-  
fens Brygghus med Kölnor, 1730. å nyo af  
trä opbygdt. På norra sidan om åen, icke  
långt ifrån broen, där Kōpmann JOACHIM  
WITTFOTS hus nu är belägit, har fordom  
stådt en Kyrka, Helige Andes Kyrka kal-  
lad, af hwars förfalna murar fal. Herr  
Grefve BRAHE tillåtit Staden taga tegel til  
sit Packhus opbyggande. Nu möter här  
Presidents-huset, som fordom warit Her-  
rar KURCKAR tilhörigt. Detta ruinerades  
helt och hållit under förra Ryska wälter,  
och är sedan med publique medel af grun-  
den opbygdt, samt blef 1732 färdigt. Lång-  
re ned i den förr omrörde Nystadens ligger  
Hospitals eller St. Michaëlis Kyrkan, in-  
augurerad 1677. den 9 Octob. jämte Fattig-  
och Präst-huesen, alt af trä-bygnad. Et  
annat Hospital låg tilförene på andra sidan  
om åen, som sedan skal vara flyttadt til  
Siålö i Nagu Soku, där därar och besmit-  
tade underhållas. Stadens nu warande Fat-  
tighus år 1696. allernådigst försedt med wiss  
stat för 40. personer, hwartil 50. tunnor  
spanmål af kyrko-tionden blifwit anslagne,

jämte armbösse-medel och häfpenningar från domkyrkan, inlösnings penningar, utom andre i mā inkomster, samt hwad förårings wis inflyta kan. I synnerhet har framledne Commissarien HANS WITTFOT, genom hwars frikostighet och anstalt jämwäl Domkyrkan kåstbar prydnad och skrud tilflutit, genom testamenterlig disposition 1732. den 3. Martii förårt 10000. Daler kopp:mt, hwilkas rānta ewårdeligen skal användas til dessa fattigas båsta. Långre emot Slottet möter Slots-Prästegården, med Crono-medel 1734. måstendels å nyo opfatt med tråbygnad. Slots-Predikanten förrättar i Slotskyrkan hwar Helgedag Finsk och som oftast Swensk Gudstiānst, för Slots-betjānte, de Staden widliggande Ladugårdars, stor-och Lill-Heikilås som Runfala folk, Militie-wakten och fångarne. Och som Stadens hamn är här inwid, är här om sommaren jämwäl af siōfarande en tåmmelig församling. Den närmare och omständeligare beskrifning detta Slott ikulle förtiāna, nødgas jag lämna androm. Af private stenhus finnas här nu 76, dels sedan förra Fredsflutet reparade, dels å nyo opbygde, inberåknade dem, som allenast stenbodar och hwalf åga. Inemot dubbelt så månge stenbygna der hafwa här warit för Ryska infallet 1713, men de blefwo då förstörde, och teglen bårtförde. De öfrige gårdarne, 724 til antalet, äro af tråbygnad, til en del med

med anseelige rödfärgade hus anlagde, hvarmed efter styrka och förmåga åtligen fortfares, få at Staden får alt bättre skick och anseende. Wid pass 30 för förra fientligheten bygde tomter, i Söderqwarteret och Ny-staden, stå ännu antingen öde, eller nyttjas til kryddgårds- och åkerplatser, hwilka dock, när Fabriquerne efterhand mera tilltaga, noga komma til måtto. I Staden finnes 14. breda, och liusa, alla förfvarligen stenlagda gator, utom en hop twårgator och gränder. Staden omgis wes med stäquete, och pålwärk af trå, samt har 5 Tullar, Tawast, Muldawieru, Aningais, Fåå och Siöbomen. Til ytterligare oplysning öfwer Stadens belägenhet, hade jag önskat kunna bifoga deſs Charta och grundritning, men icke funnit någon nyare, än en Landtmåtaren MAGNUS BERGMANS, af år 1710, af hwilken, som Staden sedan undergått åtskillig förändring, jag icke kunnat mig be-tjäna.

### §. 7.

At weta folkets antal, icke allenast i et helt Land och Rike, utan ock i enskylte bolag och famhällen, har margfallig nyttå med sig, och optänder ljus i många omstån-digheter, utom hwilket man, wid hwarje-handha författningar, skulle famla i mörkret. Wi wilje altså, sedan wi besett bygnaden och husen, wända os til invånarena, och

innan de fördelas i sine färfkilte näringsfång, först å daga lägga deras antal. I en så angelägen sak har man hårtills måst behjälpa sig med gifsningar, bygde antingen på private husens antal, eller mantals-långderne, eller kyrkoböckerne. Wi behöfwa icke nu mera gå så owissa vågar, och kan wara nog af at nämna, det private husen och gårdarne, åro, efter föreg. §. wid pass 800, samt at i mantals-långden för år 1748. finnas uptagne 3050. och för innewarande år 1749. 3174. personer, undantagne de til Academien hörande. Af hwilka de, som i denna långd optagas bôra, detta år åro 162. Kyrkoböckerne, och de i dem förekommande optekningar på födda och döda, förtiåna nogare opmärksamhet. Då man slår tilhopa de födde och döde här i Åbo för de 10. näst förflutne åren, eller ifrån och med 1739. til och med 1748. och giör deraf et medel-tal, förhålla sig årligen de förra til de senare som 213. til 230. Hvilket förhållande tyckes besanna de utomlands giorde anmärkningar, at i ståderne icke allenaft flere hådankallas än på landet, utan at ock i somliga flere dö än födas. Orsakerne til större dödelighet i Ståderne än på landsbygden, kunna wa: en yppigare och hålfan mera förstårande lefnads art, flere siukdomar än landmannen wet af; at smittor där lättare kunna utbreda sig; flere tilfällen til starka finnes

finnes rörelser; den i synnerhet trångbodda och låglänta ståder åtföljande stank och utdunstning, at förtiga flera dylika. Hwad i synnerhet Åbo angår, så tyckes deſs låga och inom berg och högder på alla fidor inneſlutna belägenhet, deſs brist på godt watn, och deſs, oaktad all använd fyllning, ännu sumpige och kiärraktige del, Måtåjärwi, icke lätta den i de fundaste Ståders antal; ehuru naturen nedlagt läkedom i den Staden widliggande Cuppis surbrunn, och konſten, i et walförſedt Apotheque, ſom af min k. Fader underhälles. Men, det anfördta ocktat, då wi på förbemålte fått tage de föddas och dödas antal 10. år längre tilbaka, eller från 1729 til 1738. förhälla ſig de förra til dette ſom 176. til 170. hvaraf ſkönjes, at Staden icke allenast sedan den tiden i folkrikhet anſenligen tiltagit, utan ock, at deſſ egena afföda år något större än afgången. Men at icke ſå förwetter de 10. fidſta åren, hårrörer fornämligast af den 1740. gräſſerande rödfoten, ſamt de 1747. i fwang gående kopporne; hwilka giort, at både dette åren wid pafs dubbelt fleſe dödt, än eljest wanligt år. Jag skulle gärna, at blifwa desto wiffare om födelfelångdernes förhållande til döds-registerne, ſamt at tillika finna Stadens fmåningom ſkedde tilväxt i folkrikhet, gå ännu längre tilbaka; men för den då emottagande Ryska öfvervålds tiden, saknas antingen

kyrkoböckerne, eller åro de intet pålitlige. Af de uppå *Hans Kungl. Maj:ts Allernådigste befalning af den 10. Nov. förledit år*, genom Prästerikapet oprättrade förteckningar öfwer folket, finner man, at Inwånarenas antal är här wid pafs 6700. Hwaraf altså, efter antalet på döda för sidsta året 1748, som war 226. årligen wid lag hwar trettionde undergår dödlighetens lag. Hvilket stämmer tilhopa med utlänningarnas observation, at i medelmåttige Städer, där vår Stad kan hafwa rum, dör årligen hwar 30. i de stora och folkrika hwar 25te à 28. men i de största, som London och Paris, hwar 20:de à 23:dte. Man hade dock förmodat mindre dödelighet hos os än dem, i anseende til vårt lands större hållosamhet, hwilket ock wäre öfrige Städer torde snart utwisa. Til at kunna jämföra Stadens förhållande i denna delen emot närmaste landsbygden, så låt oss anse den Staden widliggande *St. Mariæ Sökn.* Här åro in alles nu 1540, personer, och förhålla sig de födde til de döde, de förra 10. åren ifrån 1729. til 1738. Iom 54. til 34. och för de närmaste som 52. til 41. Mårkligit är, at dödeligheten utöfwar här sic wälde på olika sätt; ty wid Moderkyrkan, hwars gårdar ligga på öpne fält eller holmar närligtil Staden, är årligen afgången icke synnligent mindre än innom Tullportarne, nämligen til hwar 32; men wid Capellet, som

som åger skogrikare belägenhet, dör årligen näppeligen hwar 60:de, som här ock finnas i proportion flere ålderstegne, än wid Moderkyrkan.

### §. 8.

Här i Staden finnes den *Höglöflige Kungl. Håfrätten* öfwer Storförstendömet Finland, samt en *Kungl. Academie*, hwilka ansenliga wårk, med sina Ledamöter, Betiäning och den wid dem sig uppehållande och förkofrande ungdomen, til Stadsens anseende och folkrikhet icke ringa bidraga. Så är ock denna ort beprydd med *Landshöfdinge-säte*, *Biskops-stol* och *Consistorium Ecclesiasticum*, hwilka fyra förnämsta Åmbeten, med hwilka Staden är omgifwen, efter någras tanka, beteknas i deſs Sigill genom 4 liljor eller rosor, som stå i kring et A, med Munkstyl. Men emedan detta Sigill röjer, at det i Påfwedömet blifvit wedertagit, och altfå förån fläfte delen af desse Åmbeten blifvit inrättade; tyckes den gissningen vara troligare, at dessa liljor eller rosor blifvit hit flyttade ur heila Stor-Furstendömets wapn, hwars krönta Lejon med nie rosor omkring beprydes. Den välloflige *Magistraten* har i äldre tider warit talrikare än nu, och wid slutet af 15:de samt början af 16:de Seculo bestått af 4. Borgmästare och 9. Rådmän; sedan, midt i nästnämde hundrade-års tid,

då handelen här, som nyss nämdes, förfwagades, af 3. Borgmästare och 8. Rådmän. Nu allenast af twånnce, nemligen Justitie-och Politie-Borgmästare och 5 Rådmän, utom Präfes i Kåmnars-Rätten, en Secreterare och en Notarius. Kåmnars-Rätten beklåda, utom bemålte Präfes, twånnce qvartaliter af Magistraten dit förordnade Borgare. Utom defs finnes här i Staden Hall-Accis-Siötulls-Påst-och Åmbets-Rätter, så at, näst Stockholm, ingen Stad i Riket finnes, där flere Stater och Jurisdictioner åro än i denne. Til öfwerflöd bo ock här åtskillige andre Stånds-personer, hvarigenom wacker rörelse och näring de Handlande och Borgerkapet tilflyter.

### §. 9.

Men hwad Stadsens egentliga wårf och hantering angår, så är Borgerkapet fördelt i 3. Societer: det så kallade *Svenska Borgerkapet*, det *Finska* och *Handtwårkare*. De förste åro måst alle inföddé Finnar, ånskiönt til extraction antingen Svenske eller Finske, eller ock Tyfkar, i fynnerhet Lybeckare och Skottar, som i gamla tider, då vår handel war i utlänningarnas händer, hade här sin Seglations och Handels-frihet; af hwilka en del satt sig ned, och afkomna lämnat. Denna Societet åger utrikes handeln, har hårtills i fynnerhet welat förbehålla sig den förmån at hand-

handla i öpna bodar; af hwilka 40. här nu kunna räknas, nemligen 6. à 7. klädes-och siden-bodar, åfwen få många kryddbodar; de öfrige förnåmligast drifwande Win, Salt, Järn, Tobaks och Spanmåls handel; ehu-ruwäl en hwar något af hwarje handels-wara hårtills til föryttrande ågt, få wida den här flere resor föreslagne och påyrka-de handels repartition icke ännu kunnat komma til wårkställighet. En sådan ikil-nad i handeln finner jag vara redan af *Drottning CHRISTINA* anbefalt. Se *Kungl. Maj:ts nådige Swar öfwer Bor-gerskapets i Åbo Postulater, gifwit Ny-köping d. 26. Febr. 1640.* Hwaruti Bor-gerskapet föreställes, at närmare handels för-delning, särdeles i Stapelstäderna, gör, at mycket folk kan bo i Staden, ingen hindra den andras näring, och hwar hafwa tilfälle, at bättre godset och warorne, at således dåraf bättre bårgning kan våxa. Den andra Societeten, eller det Finska Bor-gerskapet, handlar åfwen på marknaderne och hemma i sina hus med något Salt, Järn, och Tobak, samt något sämre och gröfre få kalladt bond-kram til warornes förväx-ling med Almogen, dock förnåmligast med Spanmål, Boskap, Viðualier och Hökeri-waror samt tråwårke; idka inrikes seglati-on, och lärfts tilwårkningar. En del få ock nära sig med brygd och brännande, krögeri, med mera. De förstnämde hand-

lande åro til 40. á 50. stundom öfwer och  
stundom därunder, alt som dödsfall tima  
och inkomsten kan hånda, af dem som si-  
na år hos denna Classen wäl uttiånt; efter  
*Handels-Reglementet af år 1734.* Desse  
senares antal stiger merendels til 110, hög-  
re eller mindre, som afgången och omstån-  
digheterne sig yppa.

### §. 10.

Utrikes handelns förra öden åro §. 5.  
kårteligen omrörde. Sedan 1721 års Freds-  
slut måktade Borgerkapet i början icke me-  
ra, än at, efter gamla wiset, hafwa då och  
då par eller 3 mindre skepp i gång til Ly-  
beck eller Amsterdam. Sedermera 1732 be-  
gynte några utländska et större skepp til Por-  
tugal och Medelhafwet, och däruppå 1736  
et mindre. Hwaraf då nyttan straxt spordes,  
och i synnerhet priset på fältet låttades, blef-  
wo de fortfällige, at få flere skepp i gång;  
hvarmed de nu mera få långt hunnit, at  
Staden äger til utrikes Seglation 7 skepp af  
särskilt storlek, ifrån 280 och til 60 lästers  
drägt, sedan 2 af dem i förledit år, det ena  
af 190, det andra af 90 läster, blifvit för-  
lorade. Copvardie-Manskapet bestiger til  
150 Man, med Skeppare och Styrmän inbe-  
räknade. Af denne finnes 18 här bofaste,  
och utom dem 30 gifte härstådes. Härifrån  
utiskeppas til utrikes orter åtskillige sortter  
gran-och furubräder, någor tiåra, och un-  
der-

dertiden något stångjärn och järnsmide, som fourneras af 3:ne Järnbruk, belägne 5 à 9 mil härifrån, hwilka tilwårkning dock måst til Stockholm öfversändes, så wida de Handlande härstådes sällan finna fördel, at wara deras afnämmare til någon myckenhet. Men införfeln består förnämligast uti salt, hwaraf 10 à 12000 tunnor årligen 1kal här i Staden requireras: därnäst i winer, til 200 à 220 åmar, samt i Tobaksblader til Fabriquens behof, 100 à 120000 ff. Desutan åtgår här en ansenlig myckenhet med Kramwaror och Spetzerier, som dock til måste delen från Stockholm hit öfwerhåmtas. Då man häremot jämförer, hwad *Sawary*, i sin *Parfait Negotiant II. partie* 1676, berättar om införfeln til Sverige från Frankriket, at näml. 1000 fat *Franska winer* kan gå i hela Riket åt, 100 ankare *Franskt bränwin*, åfwen så mycket *winättika*, 2000 *ris papper*, som warit nog af för hela Landet, sidentyg för *Håfwet*, frukt, salt och något *Krämare-waror*; lärer lått wisa sig, at consumtion af dessa ting sedan anfälgen stigit. Så wida Herrar Handlande dessa år funnit båst sin råkning därwid, at låta sina skepp löpa under frakter, och altså få fartyg urgåt eller hemkommit, utan hafwa emedlertid, hwad af utrikes waror behöfts, de antingen förut warit förfedde med, eller från Stockholm öfwerkomma låtit, så är jag icke i stånd,

at efter min önskan närmare kunna wid handen gifwa de nästa årens utrikes handel. Denne sommar, med de återkommande skeppen, af hwilka en del ännu i höst hemvän tes, har redan hit anländt, utom många handa andra waror, 6680 tunnor salt,  $346\frac{1}{4}$  ris diverse forter papper, 44133 ff tobaks blader, 8950 ff rusin, samt en wacker qvan titet winer. Så åro ock från Stockholm 1407 tunnor salt, 5294 ff socker, utom mycket annat, hit öfwerkomne.

### §. II.

Den inrikes handeln drifwes måst på Stockholm, dit i synnerhet spanmål, vi ctualie-persedlar, och en anseelig mycken het lärft, öfwerföres, hwad nämligen til Stadens egit behof icke åtgår, eller af råg och korn til Skår-Allmogens lifts-uppehälle här förfäljes. Härtil, samt til nödige warors återhåmtande, finnes nu ej mer, än 9 à 10 fartyg och skutor, i stället för 15 à 20 fartyg förut warit i gång, sedan brist och owanlig dyrhet å warorne, i synnerhet efter senaste ofreds-tiden, här yppats. Ibland desse finnes et och annat få beikaffat, at det åfwent til utrikesfeglation kunde nyttias. Men icke månge fårkilte Skeppare, Styr- och Båtsmän finnas til desse fartyg, utan de föres måstedels af Borgerikapet sielf, deras Drångar och Passagerare, som derwid åro wane. Spanmåls utförfeln til Stockholm ftiger

ger wanligen, då GUD wålsignar landet, til  
3 à 4000 tunnor och därutöfwer. Kött,  
flålk, fmör, talg och andre fetalie-waror til  
mycket olika tunne-och pund-tal, alt som året  
är til. Lårfts tilwårkningen har här förr stigit  
til utskeppning å Stockholm årligen öfwer  
100000 alnar, med dråll och blaggarn sam-  
manräknat, utom Stadsens egen och Skårs-  
Allmogens förnödenhet, såsom år 1736, 38  
och 39. Men i dese senare åren, för lin-  
wåxtens misstrefnads skul, allenast til 60  
å 70000 alnar. Dock i detta år har redan  
til Stockholm med vårresan blifvit affört  
70380 alnar, hälften lårft och hälften blag-  
garn, utom det än med sommar- och höst-  
resan ike kan.

### §. 12.

Denna Stadsens Borgerikap plågar biwi-  
sta 24 Marknads-och Bytes-platser med All-  
mogen, af hwilka en del åro ansenlige, där  
Oplands Allmogen och Skårmannen med  
fina waror kunna mötas. Staden åger sielf  
trenne Marknader, som begynnas den 19  
Januarii, den 18 Junii samt den 8 Septemb.  
Utom den nyligen, genom *Kungl. Resolu-*  
*tion af den 6 Aug. 1748.* hitflyttade Num-  
mis marknaden på Fetetisdagen. De för-  
nämsta waror och Landt-producter, som på  
dese marknader wankas, och defs emellan  
af Allmogen, ofta alt ifrån Carelen och Sa-  
wolax, hitföras, åro: spanmål, råg, korn,  
hwete,

hwete, hafra, miöl, lin, hampa, tråwaror och garn, allehanda nåtta och artiga tråkåril, som de Letala, Pyhämå och Nykyrko-boer, 6 à 10 mil härifrån, göra; tunnor, som förnämligast i Pöitis Sokn, 3 à 4 mil från Staden, förfärdigas; näfwer, från Lundo, Pöitis och St. Mårtens Soknar; baft, ringa skinwaror och willebråd, flaktkoiskap af större och mindre art, hudar, kött, flålk, smör, talg; fiskwaror af gåddor, strömming, abbor, sik, lax, braxen, id, giös, litet torsk, wasbuk och muikromm. Tiåra inhåmtas från Ruowesi Sokn, samt Kiulo och Såkylå Pastorater, men foga til större ymnoghet, än Stadsens inwånare til egna nödторfter behöfwa. At quantiteten af införfeln måtte någorlunda kunna rönas, wil man anföra, at här årligen skal inflyta 18 à 20000 tunnor spanmål, förutan Crono och Academie spanmålen, men at den ifrån Augusti månad förledit år, til sidstledne Martii månad, warit af råg 13963 tunnor, rågmiöl 1771 tunnor, korn 2936 tunnor, malt 2359 tunnor, hafra 235 tunnor, smör 3052 lispond, talg 749 lispl. oxar 555 stycken, kor 704 st. stutar 912, qwigor 821, kalfwar 754, får 616, och så vidare. Dåremot har Cronan af spanmål och miöl redan i år ophandlat öfwer 5000 tunnor, utom det, som til Skåra-Allmogen kan vara förfälldt; och med vårresan är utiskeppat 1625 lispond smör, 505 lispl. talg, och så vidare af victualie-waror.

## §. 13.

Dyrheten på dessa waror har på en kårt tid antenligen stigit. I förra Seculo och början af detta, fälldes en tunna råg til 6 à 9 daler, et lispond smör och talg til 3 daler, och så widare annat i proportion. För 10 à 20 år sedan rågen til 12 à 15, smör och talg til 6 à 9 daler; hwarigenom händt, at Finland då blifwit ikattat för et Canaan, hwad lindrigheten at lefwa, och godt pris på åtkilliga waror angår. Men nu mera har denne ørt begynt tävla i dyrhet med sielfwa Stockholm; så at, sedan sidsta ofriden och något förut, rågen icke kommit i Borgarens händer under 20, 24 à 30 daler tunnan, smör och talg under 12, 16 à 18 daler pundet, m.m. Orsfakerne til sådan prisets owanliga resning, som sträcker sig til sielfwa Fastigheterna i Landet, så at man förr kunde köpa et Såteri med den summa, som et Frälscheman nu kostar, och en gård i Staden med nu årforderlig par års hyra, wore många och för widlöftiga at anföra, men skulle förtianna sin färskilda afhandling. De fördela sig antingen i goda och hugneliga: dit man förnämligast kan föra folkets tilväxt, i synnerhet wid nyttiga flögder i Ståderne, samt en större i landet roullerande penninge-stäck. Eller ock i bedröfwelige och skadelige: dit infallne misväxts år, en owanlig brist på foder nu några år bårtåt, med mera böra föras, och i synnerhet den så här, som annorstådes tilta-

tiltagande öfwerflöden. Denne war wäl icke hos våra Fåder aldeles obekant. Huru högt den stigit för 100 år sedan i denna vår Stad, ses af den stadga och inskränkning, som Borgmästare och Råd warit twungne, at däruti göra 1648 den 4 October, och hwilken General-Gouverneuren och Riksdrotten Gref BRAHE confirmerat, som Gudelig, skålig och nyttig, samt lag och förfallen god fedwana efterföljande. De klaga däruti, at misbruk med stor och onödig bekostnad, wid bröllop och slike ölgårder, göres af rika och oförmögna utan åtskillnad; hwarföre de ibland annat stadga, at, när Borgmästare bröllop wil göra, han får biuda 50 par både män och qwinne, undantagnom Åmbetsmånnom; bruка 9 rätter i en anrättning, och skänka hwad flags drycker, som behagas. En Rådman skulle blifwa lofligt, at biuda 45 par, bruка 9 rätter och skänka främmande flags drycker. En fornåmlig Borgare eller Handelsman 40 par, 9 rätter, och bruка öl, frankt och i panskrt win. En Borgare af ringare förmögenhet och de fornåmste af Handtwärkare med gifwes, at biuda 30 par, 7 rätter, och skänka finskt öl och frankt win. Gemene Stadsens Inbyggare och oförmögne Åmbetsmän tillåts at biuda 20 par, 5 rätter, men inga andra drycker än finskt öl. Hwaraf, och det mera, bemålte författning innchäller, skönjes, huru högt misbru-

bruket förut måste hafwa hunnit. Men detta deras öfwerflöd infant. sig allenast wid få och besynnerliga tilfället, och war alt- få mindre kärbart och skadeligit, än när det fått besmitta hela lefnadsarten. Gull, Jouveler, Silfwerbolkar, Sammet och Si- den, woro ock då hos de förmögnare icke fällsynte; men alt få inrättat, at det kunde gå i arf, och nyttias flere ledet igenom.

## §. 14.

Nu är tid at följa de från Staden utgående waror ner til dess hamn. Denne ligger  $\frac{1}{2}$  mil från Staden i Sudväst wid beckholmen, som få kallas, efter Staden där fordom haft sit tiåruhof och beckbränne- ri, jämte det hon då som nu åger här sin lastagie-plats för större skepp til utrikes seglation. Nårmare ligger sielfwa Slots-fiärden, som ock är stadens hamn, där mindre fartyg kunna opkomma. Men som denne fiärd, i synnerhet wid åmynnningen, grundat sig få, at för några år tilbaka om sommaren, och då siowatnet utlupit, näppeligen lastade 6. á 7. bördings båtar kunnat där framkomma, är denna olägenheten igenom en inrättad mudderpråm, af 12000. dalers kostnad, och en pålad Ca- nal, hwarwid pålningen och driften årligen ännu kostar 1500 á 3000 daler, få wida redan afhulpen, at fartyg af 8. fots diuplek där kunna til staden flyta, få at man hop-

pas, det innom få års förlopp här skall wa-  
ra öppen våg til 14 à 15 fots diup. Imed-  
lertid op-och nedföras warorne med stora  
lastbåtar. Denna stadsens hamn ligger så wi-  
da nog beqwämt, at den är fäker, och be-  
lägen i det hörnet, där de twänne Öster-  
sions wikar, den Norrbottiska och Finska,  
sig börja utsträcka och omfamna detta Stör-  
Furstendömet, den förra nordan och den  
senare öster åt. Men, utom den redan om-  
förmålta swårigheten, är här en annan, at  
den har för sig å alla sidor en lång och  
swår skär-gård. Skepsleden åt Orefund och  
utlånska orterne går syd-sydväst ut, ige-  
nom Rimito Krampen, Corpoström, Ut-  
öen, och råkna till sammans til hafs  
bandet 12 mil, eljest ock til 15. siömi-  
lar. Farleden öster ut, eller til de  
wid *sinu Finnico* belägne ståder, går åt  
Pargasport, Jungfrusund samt Hangöudd  
wid hafvet, åfven til 12. mil. Til Botni-  
ska wiken och de där liggande ståder lö-  
per leden med små fartyg til 8 á 9 fot från  
Staden förbi köpmansberget öfwer Kuckar-  
kifwi fiärden til Sundet emellan Nådendal  
och Luonoma, och så widare längs med fa-  
sta landet genom Merimasko Sund til Lök-  
ön 12 mil. De största fartyg, til 19 a 20 fot,  
måste fram igenom Utöen förbi Åland til Å-  
landshaf, och så först til det Norrbottiska.  
Farleden til Stockholm med smärre fartyg  
och skutor går igenom Rimito-krampen 2  
dådan

dådan til Äppleholmen 3 få til Kitus 3 därifrån til Berghamn 1 widare til Jungfruskår 2 sedan til Sottunga i Åland öfwer wattuskiftet 4. eller tilsammans ongefär 14. wackra milar. De större fartyg taga leden åt Corpström 6 få til Sottunga 8 få widare til Fliseberg 4 därifrån til Lefund wid Ålands haf 2, till samman 20. milar.

### §. 15.

Til lättande af desse besvärliga segelieder, handelens befordran och siöfartens säkerhet, har *Hans Kungl. Maj:t* d. 14. April 1747. i Nåder för godt funnit at befalla, det behörige båkar skola blifwa anlagde och i stånd satte få på Båtsgrund wid Lököen i farwatnet emellan Åbo och Österbotn, som på Lefund i redden emellan Åbo och Stockholm, samt wid Utöen, til de utifrån kommande skepps båsta, til hwilka wirke af de närmaste Crono-skogarne får tagas. Tillika har *Hans Maj:t* gifvit Nådig befallning til wederbörande, det Swenska och Finska skåren och stränder, i synnerhet farwatnet emellan Åbo och Österbotn, samt Corpo och Utöen, bör utpreglas, och de där befiitelige skår och klippor utmärkas. I anseende til detta Åbo inlopps och skårgårds särskilte egenskap, som ock, at watnet stundom utfaller, har jämwäl Norra Dykeri-och Bårgnings-Societeten med Riksdags Fullmågtige från denna Sta-

den få kommit öfwerens, at om något fartyg i detta farvatn eller skärgård skulle förolyckas, eller fastna på grund, utan at därvid något åfwentyr af storm eller siögång kan befaras, Societeten då icke anser en slik händelse för någon sådan strandning, som under *Hans Kungl. Majts* nådiga Förordningar om dykeriet skal begripas, utan må Skepparen eller Redderiet sielfwe med egit folk lägga handen wid lössningen, och skeppets löshielpande eller räddande, utan at til Dykeri-Societeten betala någon afgift.

### §. 16.

Til Redderiens betiåning med nödige skepps-reparationer, som ock til större och mindre fartygs bygnad, är här i Staden et Skepshwarf anlagt, kårt för sidsta kriget med egen bekostnad, och drifwes af Dykeri-Commissarien och Skepsbygmåstaren H. ROBERT FITHIE, sedan Rederi-interessenterne lätit förfalla det andra skepshwarf-wet, som nämdes §. 4, så wida de därvid icke funno sin räkning. Årligen bygdes här åtminstone et Fartyg på cravel, utom små Jakter och Slupar. Ek-och klinkert-fartyg bygges här icke. Bemålte Commissarie har härwid århållit *Högloft. Commerce-Collegii Privilegium* af den 13. Juli 1747. at hålla och skydda så många arbetare som därtil kunna årfordras, af hwilka

ka ingen får, utan behörig plikt, bårtläckas eller afspännig giöras, icke heller från arbetet, utan sin principals samtycke, annorstädes sig begifwa. Härvid brukas nu 38. man ständigt. Han har ock fått tilstånd, at, för den brist här på orten är af årfordeligit tågwårk, inrätta och nyttia en enkilt repflagare-ban. Detta hwarf måste skaffa sig wärke, det mindre 3 à 4 mil, och det gröfre 8 à 9 mil oppe ifrån landet, men siöledes 10 mil och längre ifrån.

### §. 17.

Handtwårkarena giöra den tredie och maustärkaste Societeten i denna Staden. Med handflögderne måste här i Staden tillförene hafwa warit slått bestålt, så wida Glorwördigst i Åminnelse *Konung GUSTAV ADOLPH* från Helsingfors den 8. Feb. 1616. befaller wid anfwar Borgmästare och Råd, at anskaffa nødtorftige Åmbetsmän, at de, som i Staden eller på landet bo, kunde få, när få omtrånger, det de behöfva; som besynnerligen Skräddare, Skomakare, Klen-och Grof-Smeder, Snickare, Swarfare, Gullsmeder, Bagare, Slaktare och andra sådane de aldranödigste och oumgångeligaste giärningsmän. Denna befallning hade det eftertryck, at et och annat åmbete redan 1625. kunde få sina skräordinningar. Men efter de fleste handtwårken åndå ej hade sådant fortgående som väl

hade bordt, stadfäste på Kungl. Maj:ts vågnar och til des widare nådiga behag 1640. den 2. Maji General-Gouverneuren Grefwe BRAHE et general Gille, som Magistraten til Politiens bättre styrko och fortlåttande optänkt och opråttat, hwari alle handtwärkare, både de, som redan kunde hafwa sine färdeles gillen och skrån, som ock de til åmbetet swagare, skulle vara inneslutne, dock hvart och et åmbete sin enskylte åmbets rättighet oförkränkt och förbehållen; och där alla åmbets fakers controversies och twister decideras och afhielpas skulle. Til des heder och bättre anseende tillades detta Gille icke allenast åtskillige immuniteter och privilegier, ibland annat, at appellationerne därifrån skulle ske til sielfwa Rådstugan, utan det auctoriserades ock med sit eget wissa Secret och infegel, hwari skulle föras och brukas twanne nakota mennischioarmar och händer, korswis öfwer hwarandra, och med band tilsammans bundna,ståendes uti en blå grund, hafwandes i hwardera handen en blomstrande oljoqwist, sielfwe blomstren gröne, och stielkarne förgylte. Omkring armarne eller sielfva grunden, uti hwilken Secreten begripes, skulle gå en cirkelrund ring eller crants, hwaruti Infeglet med desse bifogade förgylte bokstäfwer skulle stå: *Åmbeternes gilles Signete i Åbo.* Härmed fingo alle Acter, Domar, Fullmakter,

Con-

Contracter, Certificationer, Pass, Lårobref och annat bekräftas. Om detta General-Gillet kommit til wårkställighet, eller hu-ru länge det haft bestånd, är mig obekant.

### §. 18.

Nu hafwa handflögderne här få tiltagit, at, utom de som strax under Fabriquerne förekomma, man finner i denna Stad 42 särskilte handtwärk, wid hwilka 1747 woro 157 Mästare, 114 Gefäller, samt 143 lärlingar, hafwandes desse sina handaarbeten ansenligen upodlat, hwilka än mera dageligen tiltaga. 12 af desse handtwärk hafwa här sina lador och åmbetsrätter; och flere torde snart blifwa få manstarke, at de ock för dem kunna inrättas. Det starkaste å mannom är Linwåftware åmbetet, bestående ofwannämde år af 36 Mästare, 24 Gefäller och 19 lärlingar. Utom desse, med hus, klåders och ziraters förfärdigande sysselsatte, och med sina handflögder sig närande inwänare, åro de, som med mat och drycks tilredning hafwa at beställa, icke månge; så wida hwart hushåll plågar til sit egit behof sielft derom besörja. 3. Slaktare finnas här, och 2. Bagare, som af sitt egit tiånstefolk sig betiena, samt twenne Tracteurer. Men 6. Win-minuterare, samt 34 falu Brygg- och Brännare eller Kröggare.

## §. 19.

Af Fabriquet åro här i Staden först Rådmannen och Fabriqueurens Herr E S A I A S W E C H T E R S, 1738. in Junio anlagde Ylle-och Klädes-Fabrique, hwaruppå Kungl. Maj:ts och Riksens Högloft. Commerce - Collegii Privilegium af den 15 Maji 1739 han sig utvärkat. Wid sidsta Ryska infallet nödsakades han' flytta detta vårk til Sverige, och är det sedan efter friden, ei utan möda och kostnad, här åter i stånd fatt. Sedan denne Fabrique således blifvit opråttad, har igenom den Högtårade Magistratens förfällighet och förordnande, enligt Kungl. Maj:ts allernådigste utfärdade Hall-ordning, den 24 Martii 1740. Hall- och Manufactur- rått här blifvit inråttad. Denne Fabrique består nu af 5 wåfstolar, hwarwid en öfvermåstare med en Klädswåftware Måstare, samt 7. Gefäller arbeta. Garnet tilreda 22. spinneriskor, 8. plyferskor, en bobinderska, och en ipolerska, och utom deis i Stadens publicque Spinhus 17 spinneriskor. Til at så mycker mer befordra tilvårkningens skyndfamma förfärdigande, har Hr. Rådmannen detta vårk nu ansenligen utwidgat, icke allenaft med tilräckelige och wackre byggna- der, utan ock med följande inrättningar. Här är anlagt et öfverskåreri, bestående af twänne öfverskårarare-diskar, med rusthus och tårkhus, samt hårtil nödige warande vårktyg; hwarwid en måstare med fin

sin lärlinge arbetar. Präfshuset består af twenne präfsar i fulkomligt ständ. Så finnes härwid et färgeri, efter wårkets storlek och förnödenhet, med tilräckelige blå kypar och färgpannor så försedt, at däruti icke allenaft Fabriquens egne tilwårkningar nobiliteras, utan ock landets inwånare kunna efter en hwars åstundan härmed betiånas. Härwid är en Måstare med dess lärlinge, och en färgare-drång stadde i arbete. En ny friferqwarn är ock fatt i ständ, som af en frisersmåstare skötes, hwilken har Rådmannens drångar sig til hielp. I en wid Littois tråsk anlagd Klådeswalk, arbetar en walkare. Wid denna Fabrique åro nästledne år tilwårkade:

171. st. Kläden af åtfkillige flag  
7082 $\frac{3}{4}$  aln.

43 st. grøfre och finare Boj 2777 $\frac{3}{4}$  aln.

### §. 20.

Et Tobaksspinneri opråttade framledne Handelsmannen JOHAN REINHOLD HELDT efter *Högloft. Kungl. Commerce - Collegii Privilegium af den 6 Martii 1737*, hvaruti dess arfwingar jämte flere Handlande nu interesserar. Detta wårk består af 8 spinnare-bord, 2 rullare-bord, samt 9 stycken präffar, hwarwid en Waktmåstare, 7 Tobaksspinnerare, och 38 spinnare-gåffar nu sys-festlåttas. Tilwårkningen wid denna Fabrique för år 1748 bestiger sig til 3623 lispond

smalt prässat tobak, och 1897 tiockt prässat dito. Men Cardus, Knafter, Prick- och Rappe-snus, åro här ånnu icke tilwårkade. Wårket är hitintils nästan helt och hållit drifwit med utlånska blad, få wida til duge- lig inrikes ånnu icke synnerlig tilgång warit. I anseende hwartil detta vårk hårtils niutit förskoning för det eljest wid hwarje bord til förspinnande ålagde wisse quantum af inrikes blader. Tobaks plantering har man wål hår- wid Staden försökt, och i synnerhet de tre sistframflutne åren med 2 tunnors land däruti profgiordt; men ibland har kölden, ibland tår- kan den samma skadat. Så at hela de twå förra årens afkastning blifvit förfåld til 200 daler, men det sista årets växt ån icke til något kunnat användas. Men hwardera året har Staden därwid lidit öfwer 1000 dalers för- lust. Dock lärer därmed ånnu continueras, at widare förföka, huruvida samma plantering här någonsin kan winna framgång.

### §. 21.

En Regarnströje- och Strump-Fabrique har Handelsmannen Herr NICLAS PIPPING wid 1744 års början anlagt och inråttat, hwarå *Högloft. Kungl. Commerce-Collegii Privilegium den 3 Octob. 1746* århållits. Detta vårk består af 9 stolar, hwarwid 2 Mästare med 3 Gesäller och 4 lärlingar, samt 3 Ullkammare arbeta, jämte 29 Regarns- och 5 Nåckgarns-spinnerkor, 9 Näckeriskor, 3 Spo-

Spoleriskor och i Bordererska I år är här til-wärklat 617 st. Regarns-tröjor af åtfkilliga couleurer, 41 par Mans, 78 Qwins- och 92 par Barns-strumpor,  $10\frac{1}{3}$  duffin Bomuls-och  $2\frac{1}{3}$  dito Regarns-mössor.

Åfwenledes har Fabriqueuren JOHAN FRIEDRIC LÜTKE inrättat en sådan Tröje- och Strumpe-Fabrique 1740, som med wederbör-ligt Privilegium den 21 Julii samma år befä-stes. Han har därwid 2 stolar, i hwilka han sielf med en Gefäll arbetar. Så är här ock en Ullkammare, 11 Regarns- och Nåckgarns-spinneriskor, 1 Nåckeriska och en Spoleriska. Tilwärkningen för sidsta år war 109 st. Re-garns-tröjor, 69 par Mans, 101 Qwins-och 5 par Barn-strumpor, samt  $9\frac{1}{2}$  duffin Regarns-nattmössor.

### §. 22.

Så finnas här ock några Fabriquer, som ånnu äro spädare, och aldeles i sin linda. På en anläggande Parkums-Fabrique hafwa Handelsmännerne Herrar H. H. WITTFOTH och N. PIPPING árhållit den 27 Octob. 1743 Pri-vilegium, som dock, i anseende til den brist å bomull och garn här befinnes, ej kunnat ånnu i större stånd bringas, än at de öfver-enskommit med Linwåfware-Ålderman WOL-LING, at han uti sin wåkstad förfärdigar, hwad de kunna åstadkomma. Hårwid äro altifå ånnu inge särskilte arbetare; men tilwärk-

ningen för i fiol war 14 st. blårandigt parkum, 516 alnar. Efter Hall-och Manufactur-Råttens tilstånd af den 1 Julii 1746, hafwa Mästarena A. BERGSTROM och C. AGARIUS anlagt et Linne- och Bomulls-wåfweri, som fortlåttes nu med 4 stolar, å parkum, lärft och näsdukar, hafwande i fiol tilwårkat 3 ft. gingsans 60 alnar, 3 ft. botn-arbete 100 alnar, 4 ft. blått och hwitt bomulls-lärft 125 alnar, 2 ft. fint lärft 80 alnar, 2 ft. blårandigt parkum 60 alnar, 67½ duffin diverse linne-näsdukar.

Mästaren A. SCHLYTER har ock, med Hall-och Manufactur-Råttens lof af den 9 Julii 1746, inrättat et linne-dammasf wåfweri, bestående allenast af en wåffstol, hwari han sielf med en lärlinge arbetar, och förledit är tilwårkat 3 styck. linne-dammasf à 77 alnar.

### §. 23.

Utskylderne, som af de under denna Stads Jurisdiction och opbörd forterande til Cronan utgått och utgå bôra, finnes hafwa de 3 senare åren bestigit, som följer, näml. 1747 til 8542 daler 11 $\frac{2}{3}$  öre S:mt. 1748 til 11170 dal. 11 $\frac{2}{3}$  öre, samt 1749 til 11237 25 öre dito mynt. Däruti inbegripes Båtsmans penningar, i det Staden efter Contract af den 23 Martii och 7 Nov. 1682 och Kungl. Resolution af den 17 Maji 1693 samt den 23 Decemb. 1697. §. 5. blifvit befriad från Båts-

Båtsmånners præsterande, men i det stället betalar en wiſſa summa penningar, och ständig årlig rānta, af 849 dal. S:mt. som i krigs-tider bōr fördubblas. Ofwanåmde summor innefatta ock Consumtions-Accisen, som *Kungl. Maj:ts Nådige Pābud af den 26 Nov. 1747.* wiſſa öfwerflöds waror pålägger. Dåribland har The-afgiften warit 1748. 618, och detta år 594 daler S:mt. För Coffe är betalt 1748. 78, dal. 1749. 66 daler S:mt. Puder 1748, 126 dal. 8 öre. 1749, 120 d. 24 ör. Röktobak 1748, 414 d. 24 ör. 1749, 397 d. 16 ö. Snus 1748, 170 d. 28 ör. men 1749, 159 dal. 8 öre, alt Silf:mt. Chartæ Sigillatæ afgiften, som icke innefattas i ofwan utsatte hufwud-summör, har 1747 wid Rådstugu-och Kåmnerns-Råtten allenast stigit til 104 daler S:mt. men 1748 in alles til 1909 dal. 22 öre dito mynt. Bränwins-krögeri afgiften war 1748, 101 dal. 28 öre, och innewarande år 114 dal. 12 öre S:mt. Stora Siötulls opborden har dessa sidsta åren, i anseende til det som ofwanförmålt år, at näml. Stadens skepp gått under utrikes frakt, icke stigit til wanlig högd. 1744 influto af dessa inkomster 8297 daler  $29\frac{1}{2}$  ör. 1745, 11606 dal. 8 öre, 1746, 23942 dal. 27 öre S:mt, utom ordinaira licenten, siöråtts- och armpenningar. Af alla Landt-tulls inkomster, har, sedan aflöningen, Stads-andelarne, diversc friheter och restitutionser, och andre expenser, afgått, Cronan eller General Tull-Arrende Societeten stadnat til godo och

och behållning 1747, 11232 daler  $6\frac{1}{3}$  öre,  
och 1748, 17191 daler  $1\frac{1}{3}$  öre Silf:mt.

### §. 24.

Den Högtårade Magistraten här i Staden har efter senaste Riksdag, den 6. Aug. 1748, i näder århållit en ny Stat, hwaruti tillägges hwardera Borgmåstaren i årlig lön 500 dal. hvar Rådman 266 dal.  $21\frac{1}{3}$  öre, Kåmnerrättens Präfes 283 dal.  $10\frac{2}{3}$  öre, Stads Se-creteraren 200 dal. Stads-Notarien 150 dal. dito, i Kåmnerns-Rätten 133 dal.  $10\frac{2}{3}$  öre. Stads-Bokhållaren 200 dal. S:mt, och så wi-dare. Hwartil är anslagit, efter Stadens förra privilegier, råntan af några donerade bondeheimman, åkerfiskatten, Kållare-tull-friheten, Stads-och inquaterings-tolagen, bakungs-penninge och accis andelen, tomt-ören för gårdar, bodar och waderqwarnar, Halis watu-qwarnars och Såmskmakare stamps afkastning, Stads tegelbrukets, brygg- och köln-husets samt humlegårds di-to; Rådhuskållare-samt andre hyror; Wåg-Stånd-Måtare-Packare-Palmmåtare-Ståmpel-Burfkaps-och Hamnepenningar, Stads andelen af fakören och Fiskaliske confisca-tioner: Auctions och Inventerings provi-fion, Contingents-Borgares afgift, samt af-giften af det som årfwes utur Staden, med mera, som samma Stat närmare utwifar.

### §. 25.

Nu få wi kårteligen omorda några an-dra inrättningar. Af de Handlande, och båst  
mående

mående Handtwärkare, som icke åro Officerare af Infanteriet, består Stadsens Cavalierie af 50 mann med Officerarne, uti kostfam och proper uniform. Infanteriet åter giör 3 Compagnier; det första eller Lifcompagniet af Kyrko - och Österqwarteret, det andra af Klöster-och Norrqwarteret, och det 3 af Söderqwarteret och Nystaden. Alla dese åro enrollerade efter sine gårds-numrér, sedan *Hans Kungl. Maj:t* den 2 Apr. 1747 en, emellan handlande Borgerkapet och Handtwärkarne opkommen twist, hwilka af dem skulle constituera Lifcompagniet, behagat få i näder bilägga. Hvarje af dese Compagnier stiger, utom öfwer- och Under-Officerare, öfwer 100 mann, få wida Stads-och Hwarfstimmermånn, Måtare och Packare, med de flere Stadsens mindre be-tiante, som åro bofaste, och likwäl icke egenteligen räknas bland Borgerkapets antal, åro ock enrollerade. Alla dese böra rätta sig efter Stads-Majorens commando, som nu är Handelsmannen Herr **GUSTAV ADOLPH WITTFOTH**. Af de ofwan-nämde 3 Borgerkapets cläser åro ock Stadsens 24 ålste utwalde, jámt 8 af hwardera, efter som de ock uti ikatt och öretalet närmast swara mot hwarannan, hwilka, i stället för almåenna Rådstugu-dagar, komma med Mägistraten at öfverlägga om Stadsens almåenna angelägenheter. Men wid skeende årliga taxeringar utväljas åfwen af Magistra-  
ten

ten och de älste taxeringsmånn', som aflagga förut sin särskilda ed, hwaruppå taxeringen förrättas i de älstes närväro. Sammaledes utvälja dessa 3 classer, enligt Kungl. Förförderingarne angående Riksdagsmans walen, sine 8 Electorer hvar, wid skeende Riksdagsmans wal. Til förekommande och hämmande af eldsvådor åro här 6 Brandmästerkap inrättade, eller et i hwart qvarter, nämligen 1 Brandmåstare med sine 2 a 3 Rotmåstare i hwardera, hwilka hos sig hafwa hvar sit brandsegel, brandhake, och gaffel med dertil hörig redskap, och under dem åro förordnade nödige personer, 8 a 9 för hwart segel, af timmermånn och Stadens ringare betiante, at båra och handtera förenämde brandredskap. Gårdarne och hushållen åro indelte 2 tilsamman om 1 person til wattubärande, och Stadsens Forinån och Åkare böra då med sina kårror och wattn-tunnor därvid hielpa. Men koppar-wattusprutorne, en större med 60 aln. slang, och twånne mindre, af hwilka den ena under Ryska tiden förkommit och af nyö skal förskaffas, skötes och handteras af Stads- och Brandwakten.

### §. 26.

Sidst wil man kårteligen befe Stadens omågor. Den har omkring sig åkrar, sammanslagne bestående af 80 tunnors årligt utläde, belägne måst i dälder, af sand-pös- och giåsjord, eller ock af mylla med spiklera

Iera blandad , underkaftade skada af winter och nattfrost. Och churuwål ågarena giort sig nog angelâgne om deras cultivate-rande , hafwa de dock icke kunnat bringas til synnerlig afkaftning. Desse befås måst med råg och dels med korn. Utom det nyssnämde förfök i några år med Tobaks planterande , är jorden til humlegårdar och andre plantagier ännu icke synnerligen anwänd , ehuruwål åkrarne i början blifwit högt skattlagde , näml. til en tunna spannemål af hwart tunneland , just til den åndan , at Borgerskapet därigenom måtte obligeras , at plantera därå humlegårdar. Innom Staden ligga wid paſs 10. trågårdar med fruktbârande trån och buſkar , utom kryddgårds-tåppor , hwilka hwart hushåll , som därtill kan hafwa tilfâlle , för grôna fakers skul anlagt.

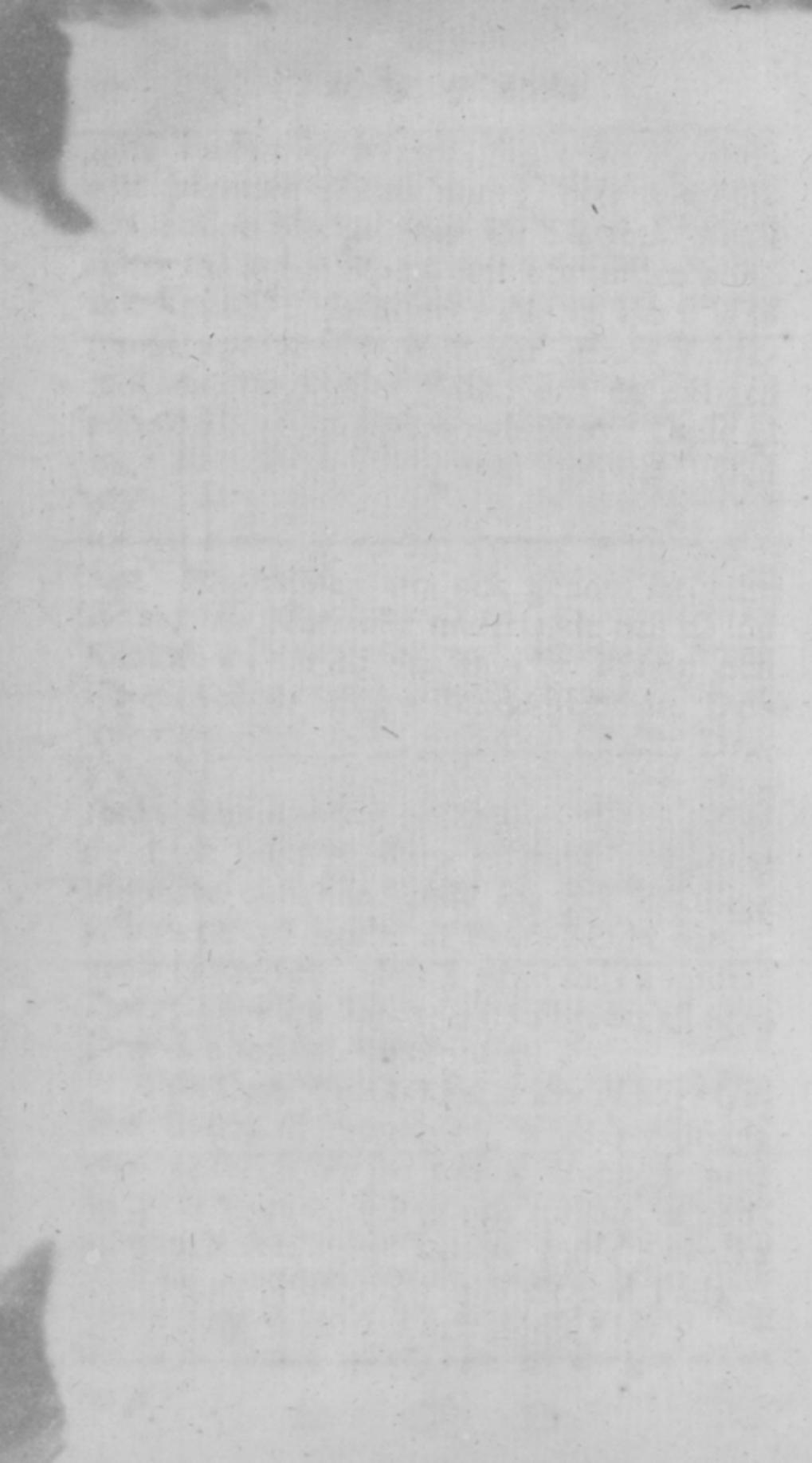
Mulbetet är mâtka fwagt , bestående dels af sandaktig med liung bewuxen mark , dels af torra sandbackar , hwaruppå Stad-fens ymniga boſkap , i det , utom häſtar , hwart förmögnare hushåll åger 1 à 2 kor , och de fattigare så många getter , har mycket mager sommatfôda. Men fodret måste kôpas , så wida inga ångar finnas Staden i allmänhet tilhörige. Ingen skog är här til wed-brand , mindre til bygnad , utan måste fådant af Landtmannen , på 2 , 3 à 4 mils wâg , och nu snart längre ifrån , med nog dryg bekostnad lôfas. Fiskeri

åger Staden ej widare, än i sin å, hwar  
rest vårtiden fångas nors, och små fiäll-  
fisk i Slotsfiärden utan för Slottet. Eljest  
lyder til denna Stad  $\frac{1}{4}$  mil ofwanföre norr-  
åt i Aura-Elf Hallisfors, där nu åro 2 Wål-  
ter-qwarnar med 5 par stenar, jämte Såmsk-  
makare-stamp eller Walk, och en nyligen  
anlagd Helgryns-qwarn och Sickt. Desse gå  
allenast höst och vår med lågt fall. Den  
måsta mälden sker af inemot hundrade på  
bergen omkring Staden opsatte Wåderqwar-  
nar. Magistraten åro ock genom särskilte  
*Kungl. Resolutioner* underlagde och til lön  
förlånte 13 år til Staden i St. Mariæ och  
Carins Soknar belägne Bonde-herrman. Deß  
utom innehafwer Magistraten Laustis Dra-  
gonchåll, i synnerhet för betes- och mul-  
betes penningarnes tilökande, för hwilket  
de dock böra præstera rustning. Stadens  
invånare och handlande åga ock åtikillige  
fastigheter på landet af hvarjehanda natur,  
och i synnerhet, dels å egne dels å andras  
ågor, 5 Sågwårk, som tilwårka bråder til egen  
förnödenhet och utiskepning.

Wi slute med önskan, at *den Nådige Gu-  
den*, kållan til all vålgång, wärdes vålsigna  
vår lyckeliga början i Hushållningen med  
ån lyckeligare fortgång; och förlåna, at San-  
ning och Redlighet må bo i alla Swenska  
hierter, vålsignelse och trefnad i alla  
hus, samt frid och glädje i he-  
la landet!







313. VI. 20.

geogr. l.  
R. Maantika